XXX
BOECL.

DEO BENE JUVANTE,

DE

CONGRESSIBUS ET COLLOQUIIS PRINCIPUM,

JN ALMA STUDIORUM UNIVERSITATE ARGENTORATENSI,

PRÆSIDE

IOANNE HENRICO BOECLERO,

HISTORIARUM PROFESSORE ORDINARIO,

RESPONDEBIT SOLENNITER

IOHANNES MAXIMILIANUS LERSNER,

FRANCOFURTENSIS.

D. M. IULII

ARGENTORATI,

Typis JOSIÆ STÆDELII, ACADEMIÆ TYPOGRAPHI.

M DC LXIX.

Generoſo & Illuſtri Viro
DN. WOLFGANGO FORSTNERO,
Magnorum Principum publicis
negotiis tractandis,
legationibus obeundis,
Miniſteriis fungendis

Spectatiſſimo Honoratiſſimoq́;
PATRONO OPTIMO,

Obſeruantiæ & obſequii
teſtes, paucas illas
paginas

reuerenter allegat

non ſimplici neceſſitudine deuinctus

JOHANNES MAXIMILIANVS LERSNER.

J. N. D. N. J. C.

DE COLLOQVIIS ET CONGRESSIBVS PRINCIPVM.

I.

Colloqui ſolent Principes, etiam per *Literas*, & *Legatos internuntiosq́.* quæ frequentiſſima illis conſuetudo olim & hodiè fuit. Hîc autem de illis Colloquiis ſermo eſt, vbi *Colloquendi cauſâ ipſi Principes congrediuntur & in vnum conueniunt.*

II. Solent tales congreſſus eſſe, vel *officioſi*, vel *negotioſi*, vel *mixti.*

III. *Officioſi* congreſſus, *Nuptiarum*, *Funerum*, aliorumque *ſolennium temporum*, *ſpectaculorum*, *lætitiarumq́*, aut *videndi ſe inuicem* cauſa, ferè inſtitui ſolent.

IV. *Negotioſos*, magnarum rerum explicandarum ſpes & deſiderium cogit: vt citius, & plenius conficiantur, quæ inter præſentes tractantur.

V. *Mixti* generis Congressus, crebra occasio suadet: dum vel dissimulare officii specie ardua rerum, vel officiosas occupationes, seriis gravibusque negotiis temperare, inter artes & consilia Principum habetur.

VI. Nobis nunc *Negotiosi* & *Mixti* Principum congressus propositi sunt: & quidem eorum Principum, qui summa ciuili potestate præditi, rerum temporumque domini audiunt.

VII. Negotiosi sunt vel causâ *Belli*, tum *vitandi*, tum *finiendi*: vel causâ *Pacis*, tum conseruandæ, per amicitias, & varias necessitudines, tum amplificandæ ornandæq; per commercia, fœdera, communicationes consiliorum, connexiones vtilitatum. Interdum ex his quoque rerum generibus jungi plura videas, & rem vnam non vno fine suscipi.

de I.B.lib.2. c.23.§.7. IIX. *Grotius* inter *tres modos, quibus vitari potest, ne controuersiæ in Bellum erumpant*; primum facit, *Colloquium*. complexus hac appellatione, quicquid comprehendi potest; *Legatorum* scilicet ac *internunciorum* operâ non exclusâ. Est tamen, cum & ipsorum Principum conspectus mutuus collocutioque magnum ad bellum vitandum creditur habere momentum. Quamvis illa spes, suos auctores sæpè frustra habuerit.

IX. *Quid juris consequantur debeantve, qui colloquium vitando bello, vel petunt vel admittunt*; quæritur. Respondet Grotius: *Tacitè vtrosq; obligari, ne colloquium collocutoribus noxium sit*. Et mox addit: hoc *sufficere; etiamsi is, qui postulavit vel admisit colloquium, hoc prætextu & tempore* de I.B.lib.3. c.24.§.8. & 4.

suas

suas res meliores, alterius colloeutoris deteriores fecerit. Vim enim *promissi*, quod subest omni colloquii postulationi, vltra non extendi, quàm ne noceatur in colloquium venientibus. de I.B.3.1.1.

X. Duo autem huius disputationis sunt tempora: *vel*, antequam apparatur apparatumue est bellum; *vel*, antequam apparato iam bello, ad actus hostiles veniatur. *Tempore*, quod paratum belli antecedit, ideo postulare aut admittere colloquium, vt interim spatium lucreris apparandi belli, vsitata bellantium ars, & propterea ius licitum, haberi solet Quod fortasse aliquâ habet opus explicatione. Non enim consilii modò, sed iuris est, ut bellum, quamuis ex iustâ causa suscipi queat, non suscipiatur, nisi, rebus repetitis, siue tentatâ vitandi belli viâ, pax aliter quàm bello retineri aut stabiliri nequeat. Si colloquium vitando bello nondum apparato, quæritur, ius non minùs postulat, vt *seriò* hoc, *absq; fraude*, quæratur, quàm vt quæratur. Grot.2.24.1.

XI. Sed, quæ est rerum humanarum imperfectio, alter, cuius colloquium desiderasti, interim molitur alia, tibi nocitura. an quiescas, nec imiteris hanc vafritiem? Primo, nihil ex suspicione, aut rumore non fundatissimo, statuendum. Deinde, si res certa est, quantum in moralibus esse potest, licebit quidem defensioni necessaria comparare; etiam offensioni; dum modò à te non oriatur iniuriæ initium: siue, vt ad interius tribunal conscientiæ propius accedamus, dum modò non propositus tibi sit dolus & vltio, sed cautio & securitas.

XII. Plus varietatis est in consiliis, *apparato iam bello*, colloquium optantibus. Sunt illi, qui colloquium

petunt admittuntur, in eo statu, vt diffidere, vt dolo bellico fallere inuicem, nefas sibi non esse, reputent. Sed ab hoc, qualecunque est, iure sua sponte recedunt, qui de pace colloqui se velle, præ se ferunt. Fides enim, perpetuum actionum humanarum, non bello minus quàm pace, vinculum, intercessit. At *cotidianum est, simulatione colloquij hostem professum fallere?* Cotidianum, sed non iustum est. nisi velis id quod consuetudine pro nihilo habetur, aut pro moribus temporum dissimulatur, statim iuris nomine donare; aut licentiam & impunitatem, quæ facti sunt, ad sancta æquitatis nomina referre.

XIII. Illud interim à dolo abesse credimus, si vero paciscendi proposito colloquium petieris, & propter incertum euentum, in vtrumque te comparaueris. Ita Latinus, apud *Liuium*, cùm *instructa acies iam constitissent, priusquam signa canerent, Aeneâ euocato ad colloquium, admiratur animum Viri vel bello vel paci paratum.* Talis oportet fuerit animus Scipioni & Hannibali, ante prælium decretorium, in colloquium venientibus.

lib. 1. c. 1.

Liu. lib. 10. c. 30.

XIV. Hæc ferè ad propositum & candorem colloqui volentium pertinent. De cætero, quia ad eiusmodi colloquia non temerè & negligenter descenditur; immutabilis fidei ratio exigit, vt quæ singulatim & sub formulâ conuenére, de loco, tempore, aliisque rebus ad colloquentes & colloquium pertinentibus, accuratè seruentur. Sed hæc exemplis clariora fient. Diligenter, si vlla colloquii militaris historia describitur à Cæsare, quando ipse primum ab Ariouisto, Ariouistus subinde à Cæsare, colloquendi facultatem postulauit. Neuter fortè sincero vsus *proposito*. Nam Cæsaris animo, cupido armis expellendi Ariouistum insedo-

lib. 1. de B. G.

inſeddrat. niſi tamen hominis non minus prudentis quàm bellicoſi curas incitauerat reputatio incerti euentus, vt ex perito colloquio minus reprehendi poſſet, quemcunq; fortuna eſſet datura exitum. Ariouiſti quoque, auerſum ab omni pacis conſilio animum, commouerant partim fiducia Cæſaris, partim auguria quædam & vaticinia. Spem verò obtinendi per colloquium, ne bellaretur, neutri exiſtimem adfuiſſe.

XV. Ariouiſtus non tam barbaro ingenio, vt plerique putarunt, in hoc negotio ſe geſſit, aut colloquium prorſus repudiauit. Id enim ſi feciſſet, juris, de quo diximus, violati meritò reus poſtularetur. Sed illi, per quos Cæſar colloquium poſtulauit, inſolentius agere viſi ſunt; & quodammodo præcipere Ariouiſto. Hinc ille, dignitatem ſedulo retinendam ratus, non abſurde reſpondit: *ſi quid* Caſ. lib. 1. B.
ipſi à Cæſare opus eſſet, ſeſe ad eum venturum fuiſſe: ſi quid ille G. c. 34. & 36.
ſe velit, illum ad ſe venire oportere. Addidit *rationem potentiorem*, cur & ſuſpectum haberi colloquium Cæſaris, & recuſari, omninò deberet: eo quod Cæſar armato exercitu ingreſſus eſſet *eam prouinciam, quam Ariouiſtus iure victoriæ ſibi vindicabat.* Sicuti enim ab armato hoſte, præſertim vbi nulla denuntiatio belli interceſſit, legatos admittere, non ſemper eſt neceſſe: ita etiam eſſe colloquium eidem denegare, non ſunt nullæ cauſæ, ob quas licet. Grot. de I. B lib. 2. c. 18. §. 3.
Tertia cauſa, indidem petitur: quia *ſine exercitu ad armatum hoſtem accedere, periculo; exercitum illuc admoliri, difficultate non careret.* Caſ. B. G. c. 34. & 42.
Hæc efficiunt, ut inuidiæ in Ariouiſtum concitandæ, quàm hiſtoriæ enarrandæ aptiora ſint illa, cum Cæſar queritur, *Ariouiſtum in colloquium venire inuitatum, recuſaſſe, nec ſibi de communi re dicendum, & cognoſcendum putaſſe.* de B. G. lib. 1 c. 35.

 XVI. Mu-

XVI. Mutato rerum statu, cum vltro colloquium Ariouistus polliceretur, operosior fuit de *conditionibus colloquij* tractatus: sæpè *vltro citroque legatis inter eos missis.*
c.42.& 43. Cum, *Locus, Tempusq;* placuisset, illud quoque Ariouistus petiuit, *vterq; vt cum equitatu veniret, nullo pedite adducto; & cæteris quidem pari interuallo à loco colloquij absistentibus, vterq; ex equis colloquentium, denos secum haberet.* Insidiosa est Cæsari visa petitio: quoniam, vt ipse peditatu, ita Ariouistus equitatu præstabat. Sed de dolo tamen facilè excusaueris Ariouistum: qui & palàm hoc petiit, & securitati, modo, quo fieri potuit, optimo consultum voluit. Sicuti & Cæsar non de equitatu, quem circa se habebat, sed peditum præstantissimos equis impositos assumsit comites. Vt, in pari proposito, aut nullus ad querelam titulus, aut mutuo astu dissimulandus fuerit.

XVII. De colloquii capitibus non est hîc agendum. Illud potius consideratu dignum est, *an seruata sint, quæ colloquentibus debebantur.* A parte Ariouisti peccatum esse,
Cæs. de B.G. l.46. palam est: quando *equites eius, adequitando & lapides telaq; in Cæsarianos conijciendo*, colloquium diremerunt. Ipsum tamen Ariouistum, optimus judicandi auctor, Cæsar excu-
c.47. sat, & in militum Germanorum intemperiem causam coniicit; *quod retineri non potuerint, quin in Romanos tela conijcerent.* Quod si Cæsar maluisset ius suum persequi, dedi sibi iniuriæ auctores, aut puniri, expetere poterat. Sed præcipua rerum ad famam dirigere solitus, gloriâ seruatæ debitæ colloquio fidei contentus, cum *vllum in hostes telum reiici vetuisset*, alteram partem inuidiâ rupti colloquii onerari, in lucro duxit.

XVIII. Non æquè facilè se purgauerit Ariouistus alte-

alterâ vice,de *Procilli* & *Mettij* vinculis: vbi & *hospitij*,& *gentium, omnisq; humanitatis iura* violauit. Prætextus equidem quærebatur: quod non missi essent ad colloquium, quos ipse postulauerat, *legatorum Cæsaris aliquem* ad se mitti contendens. Qua petitione, sicut se ad non nocendum tali legato obligauerat; ita aliis extra talem conditionem positis, nihil se debere, videri voluit. Et fortassè inueniret patronos, si tricas admitti fas esset. Rectior & gravior est sententia, vt is, qui mitti ad se postulat aliquos colloquendi gratiâ, non tricetur circa missos, etiamsi conditio personarum, exempli potius quàm definitionis causâ nominata, non sit prorsus eadem. c.47.

XIX. Ipse Cæsar, *qui potuit negare colloquium ab Arionisto denuo postulatum?* Potuit, per causam, diremti vi intentatâ prioris colloquii. Potuit iterum, quia alterna petiuerat Ariouistus, id est, vel Cæsaris vel Legati cuiusdam colloquium. Licuit ergò eligere. Potuit amplius, quia vt colloquium omnino repudiare, animi habetur à jure belli & pacis alieni; ita præsentiam colloquio subtrahere, & ministrorum opera vti, æquum ubique ius est.

XX. Cœpto ciuili aduersus Pompeium bello, Cæsar, colloquium Pompeii sæpius, & prolixè expetiit; ostendens *fore, vti per colloquia omnes controuersiæ componantur*; *interesse Reip. & communis salutis, se cum Pompeio colloqui: neq; vero idem perfici longo itineris spatio, quum per alios conditiones ferantur, ac si coram de omnibus conditionibus disceptetur.* Benè ac verè loquitur; an ita etiam senserit, tum quoque, quando magis potuit liquere, dubitatum est: notante *Plutarcho*. *Ciceroni* certè suspecta fuit ista speciosorum verborum scena, quam Cæsar instruxit: nec Atti- *Cæs. de B. C. lib. 1. c. 9. & c. 24.* *In Cæs.*

cus,

Cic. ad Attic. lib 10. epist 1. cus, cum Cicerone dubitauit, *simulationem esse apertam, parari autem bellum acerrimè.* Sicuti autem Cæsari multum fauoris vulgò hæc colloquii postulatio conciliauit; ita recusatio eiusdem non parùm inuidiæ in Pompeium traxit.

Polyb. 14. hist. Liu. lib. 30. c. 3. & seqq. de I. B. 3 24. 4. de I. B. lib. 2. c. 5. lib. 30. c. 4. XXI. Quomodo per crebra colloquia, Scipio Syphacem regem, & Carthaginenses deceperit, *Polybius* & *Livius* retulere, non sine laudatione facti, quos & *Grotius* in judicando sequitur: & ante eum *Albericus Gentilis*. Sed quia hæc colloquia nitebantur fide induciarum, nescio an aliquid labis contrahant, ruptis à Romano collocutore induciis. Quod enim induciæ à Scipione ita tolli, & fides eius liberari, potuerint, sicut *Livius* memorat, demonstratione ampliore opus habebit, si quis negare velit.

XXII. Seruit, & instituti de Pace colloquii sedula ostentatio, haud rarò consiliis in secreto militiæ destinatis. Hinc solicitudo & cautela, antequam colloquium admittatur. Anno superioris sæculi LXXXVIII. Dux Parmensis suprema armorum Hispanicorum in Belgio arbitrio tractans, apud Reginam Angliæ Elisabetham, quæ Belgarum patrocinium susceperat, de pace colloquium non semel expetiuit. Regina, diffidendi causas non ignorans, re primum dilatâ, tandem *de pace, sed armatâ manu tractare constituit.* Accepit conditionem Parmensis. Tractatum est inter Parmensem & Legatos Regios magnâ specie. Sed bello interpellatus *in nihilum cecidit hic tractatus, à Reginâ, vt prudentiores judicarunt, susceptus ad classem Hispanicam auertendam; ab Hispano continuatus, ad Angliam imparatam nec opinantem opprimendam: vt pelli Leoninæ Vulpinam assuere vtrinque viderentur.* quod *Camdeni* valdè simile vero est judicium. Addenda est *Thuani* vberior descriptio *lib. 89. post pr.*

part. 3. hist. Elizab. Angl. R. decad. 3. lib 9.

Famia-

Famianus Strada: vtriusq; partis intererat, dissimulare, se decipi.

XXIII. *An* autem *satius sit, vt magni Principes negotia sua per internuntios & ministros potius, quàm suo ipsi congressu & colloquia conficiant*, non minima est disputatio. *Cominaeus* valdè dissuadet, tales congressus, totamque dissertationem in hanc sententiam extruit, dùm narrat, quanto cum periculo, quantaque imprudentia Ludouicus XI. Gall. Rex Peronam accesserit ad colloquium Caroli Burgundi Pugnacis. Nec parum auctoritatis habet illa admonitio. profecta scilicet ab eo, qui conscius consiliorum, & in liberando Rege, apud Burgundum, cuius tum primus cubicularius erat, laboriosè occupatus, intimè momenta totius negotii introspexerat. Narrauit etiam & eodem modo judicauit *Pontus Heuterus (lib. 5. rer Burgund. c. 4.)* ex quo descripsit *Franciscus Haraeus.* *lib. 3. hist. Ludou. XI.* *in Annal. tom. 1. anno 1468.*

XXIV. Causas suae sententiae has proponit Cominaeus: primo, *quia intutum sit se alienae potestati permittere; ex quo religio fidei in ludum verti coepit:* Deinde, *quia inter grandiores natu Principes semper aliqua aemulatio versatur, quae non patitur animos satis tranquille & amicè se habere:* tertio, *quia dissimilitudo ingenij, morum & cultus vel ludibria vel taedia excitare potest:* quarto, *cum praesertim comites & ministri ciendis inter se dissidijs & rixis proni & studiosi esse, soleant; quibus heros ipsos contingit implicari:* quinto, *quia dimisso conuentu omnia etiam secretius dicta factaq; vtriq; palàm in argumentum rumoris trahuntur; vni fortè parti non ingrati, alteri permolesti.* His rationibus adiicit *sex exempla* colloquiorum, in quibus euentus spem fefellit, & plus mali, quàm boni attulit. Possent & alia non pauca, in eandem sententiam adiici, si nunc id ageremus. *lib. 3.*

XXV. Non ſunt tamen nullæ in contrarium rationes, & exempla, vnde conſtat, magnorum Principum congreſſus & colloquia, felices aliquando habuiſſe exitus. Nimirum multa prorſus eſt huius negotii varietas, in perſonis, temporibus, cauſis, apertis & occultis, quæ firmas dari regulas non patitur. Optima prudentiæ pars eſt, quæ monet, colloquia huius generis neque ſuaderi neque ſuſcipi oportere, niſi prouiſis deliberatisque rationibus, quibus pericula declinentur, & ſucceſſus promoueantur. Multa enim, quæ impedita ſunt, expediuntur conſilio & arte. Interdum & neceſſitas eſt ante rationem. Nonnunquam altior Heroici ſpiritus indoles feliciter peruadit, in quibus inferior indoles obhæreſceret.

XXVI. Imò, inter eaſdem perſonas, non eſt idem iterati colloquii euentus. Exemplo eſt ille ipſe Carolus Burgundus, quem Comînæus, infeliciter in colloquium Friderici III. Imperatoris veniſſe oſtendit; de quo conſcriptam pulcherrimam epiſtolam, *Arnoldi de Lalaing*, latinè conuertit & particula narrationis auxit eximiè doctus vir *Rudolphus Agricola. Freher. tom. 2. ſcript. Germ. p. 155.* Adde *Pont. Heuter. lib. 5. rer. Burgund. c. 8. Barlandum, in Carolo Burg.* aliosque. Atque de hoc quoque colloquio, coniecturas potius, quàm hiſtorias afferunt: vt ſolet fieri in magnis occultisque magnorum Principum rebus. Digreſſum eſſe Cæſarem, re infectâ; irritum ſpei relictum Carolum, conſtat. Sed quod de ſuperbia Caroli, Cæſaris faſtidio, afferunt; fortaſsè inter impedimenta negotii numerari nequit. Nihil horum, in quantum accidere poſſet, congreſſuris ignotum erat. & præparati aduerſum hæc vtrinque venerant. Igitur, ni grauior Reipublicæ ratio obſtitiſſet, maioraque à Cæſare petita eſſent, quàm Reipublicæ tem-

pora.

pora, Cæsarisque & Domus Cæsareæ maiestas concedi patiebantur; euentus voto respondisset. Sed videbat Fridericus, quâ erat prudentiâ, tempus consiliorum elaborandorum, quæ colloquio Treuirensi originem dederant, nondum ematuruisse. Cum eodem postea Carolo (anno 1475.) ad Nouesium in secretum colloquium veniens, & pacem Imperio, & Domui suæ amplissima ex matrimonio Filii cum Maria Burgundicâ incrementa, pænè momento confecit. *Gerard. de Roo Hist. Austr. lib. 8. p.* 309. Vnde satis apparet, neque antea apud Treueros, neque nunc Nouesii congressis, defuisse virtutem artemque, tractandis per colloquia rebus necessariam. Illud quoque abunde intelligitur, talia fuisse negotia, & ab eiusmodi suspensa momentis, quæ internunciorum operâ perfici vix possent.

XXVII. Multâ comitate, & postea negotiorum tractatu insignis *congressus* fuit *Eiusdem Imperatoris Friderici III. cum Alfonso Aragoniæ Rege anno* 1452. Comitatis fuit, quod Imperator ex itinere Romano Neapolim ad Regem Alfonsum se contulit, inuisendi & colloquendi causâ. Quo exemplo reuincitur Regula Magistrorum Cæremoniarum, qui vocantur, cum dicunt: *Qui in alterius fines colloquij & congressus ergò transit, minorem se altero profitetur, & minor ad maiorem sese confert.* Curiosus fuit in hâc expositione *Aeneas Syluius, in Historia Friderici III. (pag.* 82.*) Posthac,* inquit, *Cæsar Alfonsi Regis Aragonum multis precibus oneratus, vt Neapolim sese cum Imperatrice conferret, statuit tanto Regi morem gerere, quamuis id plurimi reprehenderint; qui Regem ad Imperatorem venire, si quid vellet, decentius existimabant. At Cæsar irritas has voces habens, Auunculum suæ coniugis contristari noluit, maximum & clarissimum Regem, sæculi decus: cuius egregia facinora totus orbis decantat:*

ap. Iacob. Gothof. de iur. praced. part. 2. §. 7. Bodin. de Rep. lib. 5. c. 9. n. 144.

 quem

quem victum fortuna vincere non potuit, sed contra ipsa victa est coactaq; Regi benè merenti, cui sæpè nocuerat, demum familiari eius benefacere. Neq; latebat Cæsarem, sæpè Sigismundum antecessorem suum, aliorum Regum hospitia visitasse: qui nunc Gallorum, nunc Hispanorum Reges adiuit. In Angliam quoque, & in Poloniam minores Reges accesserat, neque propterea sua dignitas minuta videbatur. Neque ambiguum est, priscos Cæsares sæpè minorum Principum lares ingressos. Hic ipse Æneas, cum postea *Pius Papa II.* creatus esset, Cardinalibus, ambitiosius disputantibus regessit: *Vidisse se Cæsarem, sæpè Ducibus & Marchionibus ad se venientibus occurrisse.* Magnam partem magni animi in magnis Principibus tollere vult, qui his tricis nimium intentus est.

Commentar Pij II. Lib. 3. p. 66.

XXVIII. Dicamus potius, quod res est, nunquam spernitur, aut sperni potest, Imperatorium nomen. Argutiæ suspicantium sunt, non consilia rectè suadentium, si pompa Imperatoris, vinci credatur ab aliorum pompâ Principum. Historia antiqua & noua te docebit, Imperatores, & Imperatorum Legatos, sæpè consulto consilio, pompa luxuriosâ abstinuisse, neque de suâ prærogatiuâ, quicquam propterea amisisse, sed potius alienum fastum flagellasse; exemplo singularis moderationis, quæ non nisi in magnitudinem solidam, id est, superari nesciam, & suo proprioq; jure vigentem, competere potest.

XXIX. Plures per annos Maximilianus I. Imperator tractauerat per Legatos, quæ ad arctiorem necessitudinem regnorum Hungariæ, Bohemiæ, Poloniæ integrandam pertinerent. Patuit ad extremum, vix posse ad votorum finem perueniri, nisi congrederentur cum Maximiliano Reges. Hinc celebris ille congressus Cæsaris Maximiliani Augusti, & trium

& trium Regum, Vladislai Hungariæ, Ludouici Bohemiæ, & Sigiſmundi Poloniæ, xvii. Julii 1515. Viennæ cœptus; quem Diario conſignauit *Jo. Cuſpinianus*, & *in Hodœporico Matthæi Cardinalis Gurcenſis Riccardus Bartholinus Perufinus*. Plus egit indoles Regia, & neceſſitudo prçſtantium animarum in congreſſu Principum, quam vlla facundia & ars Legatorum inter abſentes. Et vbi virtutis comitatisq; ſpeciminibus certatur, nihil tam arduum eſt, quo non poſſit aſpirari. Accedebant hic Charites Regiæ, ſui ſexus & ſæculi decora, firmandis & cum rei publicæ vtilitatibus, connectendis illuſtribus amicitiis, largo & potenti ſucceſſu diſpenſantes.

ap. Freher. tom. 2. script. germ.

XXX. Temporis melioris & maioris genii, nec facilè imitandum eſt Rudolphi Primi, poſtea Imperatoris, factum. Qui diſſidium extemporali colloquio compoſiturus, ex inopinato inimici, imò iam hoſtis, Abbatis Sangallenſis oppidum adit, intromitti ſe poſtulat, litis finiendæ cauſa. Nec mora: Amicitiam, & ſocietatem cum Abbate, aduerſus Epiſcopum Baſileenſem jungit. Benè ſperauit de Abbatis fide, & prudentiâ: nec minùs de ſuâ auctoritate, & dexteritate. Fecitque hoc non ſine conſilio ſuorum. Aſſenſerunt illi, tempora ingeniaq; hominum conſiderantes. Hodiè, puto, inter conſultores arduum eſſet reperire primam ad tale colloquium ſuadendum vocem. videndus *Ger. de Roo Hiſt. Auſtr. lib. 1. pag. 12. & 13.*

anno 1272.

XXXI. Fortuna quoque interdum, mitis læta negotiis, Principes cogit in colloquia non expetita. Tempeſtas anno 1506. tam officioſa fuit erga Henricum VII. Angliæ Regem, vt Philippum Caſtellæ Regem cum Vxore in portum Anglicum Waimutham compelleret. Et licet conſiliarii, exſcenſionem fieri diſſuaderent, Philippus ta-

men ex nauseâ æger recreari volut. Exceptus est multis magnisq; officiis à Rege Henrico. qui occasionem haud negligendam ratus, negotia alioquin moras tractura, aut successu caritura, ex spe sua confecit. Congressi erant hi duo Principes ante, anno 1500. & per tres horas collocuti in templo D. Petri, quod vno distat milliari à Caleto. Hinc sermonis initio illato, Philippus Castiliæ Rex, *in priore colloquio*, inquit, *munitum oppidum* (Caletum) *ingredi detrectaui, eius rei nunc pœnas luere me video.* At Henricus, nihil à murorum aut maris repagulis impedimenti esse, vbi corda paterent, præfatus, omnem honoris cultum obtulit. Post refectas vires Philippi, Henricus remotis arbitris eum aggressus, Comitem Suffolciæ, qui apud Philippum exulabat, reddi sibi petiit, tàm instanter; vt, cum Philippus diceret, non suo tantum sed Henrici honori aduersum, si ipse quidem supplicem tradidisse, Henricus vero tanquam à captiuo id extorsisse, viderentur, vltrò addiderit: at ego non extimesco hanc famam. Philippus Legem sibi imponi videns, redditurum se Comitem, si vitæ eius parceretur, pactus est. Digna est, quæ legatur colloquii historia apud
pag. 130. *Franciscum Baconum de Verulamio, in Henrico VII.* Cæteræ quoque conuentiones ex voto Henrici, manente inter collocutores omni specie honestatis, amicitiæ, comitatis, provenerunt.

XXXII. Ad *Germaniam* nostram veniemus, & de colloquiis ac congressibus Principum, in quantum priuatis cogitationibus locus aut obseruatio datur, aliqua repetemus. Ita fert nationis nostræ virtus, siue virtutis indoles, vt *Principes viros sæpius conuenire, iocos & seria unà celebrare*, è republica videri queat: adgubernante omnia prouidentiore consilio, quod tàm excelsis pectoribus nunquam de-

esse

esse potest. Si quid dissidii, vt in latè fuso Imperii corpore, inter hunc & illum, subortum est: putare licebit, vnici, aut certè, maximè optabilis consilii esse, *si Principes ipsi, adhibitis communibus amicis, congrediantur.* Nam ne ad iurgia & acerbitates perueniatur, nec dignatio tantorum nominum, nec præparatus colloquio animus, metui patitur. Paucis sæpè horis forrassis componerentur, quæ lites in annos & ætates durare possunt. Non ignotum est, quid contra sentiant alii. Valeat, quod locis, & negotiorum formis tempestiuum est. Nobis liceat de genio Nationis Teutonicæ & magnanimitate Principum, optima quæque sperare.

XXXIII. *Comitia Imperij*, magna huius rei experimenta dederunt. Quot querelæ, non Imperatorum modò, sed Ordinum Imperii, in historiis, in tabulariis publicis extant: *propter absentiam ipsorum Principum* (etiamsi Legatos miserant) *nihil potuisse decerni, aut ad consiliorum exitum perueniri?* Hæc est præcipua causa, cur diæta diætam pepererit, & extinxerit: sicuti vulgari verbo iactatum est. Multum potest ad coalitionem animorum, vnde omnis Reipublicæ felicitas expectanda est, si Imperatoris præsentis maiestatem, illa Augusti corporis membra, illa Imperii lumina circumstant; consulunt & consuluntur; dicunt & audiunt sententias, quæ Germaniæ ornamento, hostibus terrori, posteris admirationi futuræ sint. Si in comitialibus congressibus, Imperii & robur & decus consistit (quod communiter prædicatur) fas est profectò optare, vt cum Cæsare ipsi Principes congrediantur, quotiens Respublica postulat. Atque id Imperatores iam olim literis, quibus euocabant Ordines ad comitia, inserebant: *venirent, in honorem Imperatoris & Imperij.* Ipsa quidem negotii natura postulat, vt Legatos mittere satis sit, si quis Principum aliis curis distinetur.

v. Guil. Zenocar. à Scawenburg. in Carol. V. p. 272.

netur. Sed fortuna Reipublicæ eo magis florere videtur, quo plures Principes accesserint.

XXXIV. Intercedit huic voto, non nisi pro Republica concipiendo, *moles controuersiarum de prærogatiuâ loci.* cum *sæpè salutem publicam, rem ciuilem & militarem, atque circa hæc deliberationes, deludi ac destitui, tali obtentu, experientia testetur.* Si credimus *Iac Gothofredo.* Sunt quidem remedia prouisa, in ipsis constitutionibus pragmaticis, quos *Recessus Imperij* vocant; *reseruando* & *protestando.* Sed hæc eò valent, ne quid juris sperati pereat sperantibus: vt autem libenter congrediantur, his remediis non efficitur. Fortassis enim rara, nec nostri temporis, vox est, quæ Vlrico Duci Wirtembergico tribuitur: *vel post fornacem me collocate, dummodo id, cuius gratia conuenimus, efficiamus.* In Comitiis vtique minus, quàm aliis in congressibus, id fieri posse, non vnas ob causas videtur. Quod autem nonulli putant, esse facile, regulas tradere, de præcedentia Principum; in eo licebit fortè cras credere, hodiè nihil. Periti rerum Germanicarum, non ignorant, subesse nodos pænè inexplicabiles, nisi fortè aliquid possit amica compositio, auctoritate componentium & magnanimitate simul ac æquanimitate componendorum nixa.

de iur. præced. prosbem. 3.

l. d. Iac. Gothofr.

XXXV. De *ceteris* quoque *conuentibus, qui legibus & moribus publicis nituntur*, sine dubio eadem existimatio est. Expetit eorum, quos lex vocat, præsentiam salus Imperii; estque salubrius Reipublicæ, si ipsi Principes singulorum negotiorum momenta introspiciant, quàm si peritos tantum habeant legatos. De *conuentibus familiaribus*, & extra iuris publici regulàm institutis, non esse hîc agendum, ab initio dictum est. Quanquam & isti nonnunquam

seria

ſeria miſcent: vtut *ſuſpicionibus* obnoxii. Refert *Limnæus* decretum ſiue *legem de vitandis inuitationibus ad liberaliores & æquales hauſtus, per terras multorum Principum*, ibi nominatorum, qui Heidelbergæ ad ſagittandum ex arcu chalybeo, nobili id temporis exercitatione, conuenerant. Addit conſilii rationem *Hubertus Thomas Leodius*: *Conuenerunt*, inquit, *inuitati viginti Principes, multi Comites, Barones, & ex ciuitatibus innumeri Ciues; propoſita enim erant vincentibus in arte ſagittandi præmia certa. Ne autem tantus ſumtus ludorum factus diceretur, & omnis ſuſpicio tolleretur, quæ iam tum inualuerat, tot principes propter ludos, haud credibile eſſe conuenire*: Statuitur, *ne in poſterum ad æquales hauſtus amplius biberetur*. *I.P. lib 6. c.5.n.103.* *Annal. lib. 6. Vit. Frid. II Pal.* *ann. 1524.*

XXXVI. Extat de Comitiis querela, in Conuentu Paſſauienſi, à Mauritio Electore Saxoniæ propoſita: *in Comitijs agi parum amanter, & ſi quid adferatur ab aliquo pro republica, malam in partem accipi: crebris illis conuentibus atque diuturnis exhauriri Germaniam, & domi multa ſæpe negligi; neque tamen publicum ſtatum effici meliorem; imo deteriorem aliquando, magisq́ perplexum.* Tria in argumentum querimoniæ veniunt: primo, *Libertatis Senatoriæ vſus impeditior*; deinde, *Frequentia ſiue crebritas comitiorum*; denique, *Diuturnitas eorundem.* Sed hæc duo poſteriora capita, non taxantur nude, ſed in quantum euentus ſpei non reſpondit; *negotijs publicis per illos crebros diuturnosq́ conuentus non expeditis, ſed intricatis.* *ap. Sleidan. lib. 24.*

XXXVII. Vt *Libertati Senatoriæ* locus ſit, ſatis proſpectum eſt; iure, & conſilio. Si enim hæc impediretur, vix aliud ſequi poſſet, quàm vt ſegregarentur membra vnius corporis, & diuiſis congreſſibus conſilium ſibi parti-

tim caperent, quod rectius in commune consultaretur.

XXXVIII. Ne *rara* sint, & *diuturna* comitia, iam olim agitatum est, præsertim Maximiliani Primi Imp. tempore: vbi nonnulli proponebant: *annua comitia celebrari; nec vltra mensem produci, debere.* Hoc, sicut in consultationem venit; ita vsu non est frequentatum. Et forte, tam districtè tempus comitiorum definiri, vix è Republicâ fuerit. Igitur *Instrumentum Pacis* providè decreuit: *Habeantur Comitia, quoties id publica vtilitas aut necessitas, postulauerit.* An omnino certum annorum numerum, interpretando definire velint ipsa Comitia, vltra quem differri non debeat Comitialis congressus, tempus docebit.

Artic. 8. §. Gaudeant.

XXXIX. Ne autem vel sumtuosa nimis, vel irrita aut otiosa sint Comitia, facilè præstabitur, si, quod amplius Pax Westphalica decernit, *emendentur anteriorum Comitiorum defectus.* Quinam illi? Partim, de quibus ex æquo apud omnes constat: partim qui aliquibus tales videntur, ceteris non item. Manifesta, aut facile manifestanda, non habent vel cognitionem, vel curationem arduam. In ceteris, nimium scrutando aut perplexando, facilius incrementum, quàm remedium morbi inveneris.

Ibid.

XL. In historiâ Comitiorum Germanicorum, fortassis, nec scopum sibi propositum, assequuntur; nec explicationi politices Comitialis probè seruiunt, qui Comitia, non dicam Constantini M. sed Carolinorum temporum, ab octo amplius sæculis, sæpius in ore & calamo habent. Longe aliud animo constitutum habebat, magnus ceteroquin *Francogalliæ* auctor, cum antiqua, non ad veritatis notitiam,

Franc. Hotom. Fran-

tiam, sed ad causæ, quam susceperat, vtilitatem interpretetur; quàm illi sibi proponunt, qui aliis bene, vt arbitrantur, dicta paulo securius hodie describunt. cog c. 13. & 14.

XLI. *Electorum Principum*, Reipublicæ vtiles & gloriosi congressus legales duplices sunt: cum *eligunt Imperatorem*; &, cùm, *ne quid Resp. detrimenti capiat*, consultant. De priori genere nunc non est agendum. nisi quod in transitu licebit per beneuoli lectoris bonam gratiam, è circulis Imperii eliminare figmentum istud, de Decreto Innocentii IV. Papæ & Concilii Lugdunensis, quasi anno 1245. facto. Si quid tale in cerebro sine potestate legitima decernentium natum est, in eodem vt perierit, æquum haberi debet. Ex historia vtique praxis nulla ostendi potest. *v. Goldast. in caus. Bohem. l. 3. c. 4. n. 5.*

XLII. De altero genere, magnificè & accurate decernit *Aurea Bulla cap.* 12. tum sæpe, tum Pace nouissima per modum sanctionis Pragmaticæ confirmata. Quâ de re grauiter locutus est *Arumæus* interpretandæ Legi intentus: *Imperator, vt alia, ita & congregationem collegialem ipso inscio singulis annis instituere hac Bulla permittit Electoribus, eo, quod multiplices Reipublicæ curæ non patiantur eum omnibus intentum esse: ipsiq́; Electores solidæ bases Imperij, & columnæ immobiles sint; cuius ideò salutem magis quam ruinam quærent: quodq́; per longiores terrarum distantias consistant, & ideo de emergentibus defectibus referre simul & conferre, sanisq́; consilijs ijs prouidere poterunt.* Et postea: *Et hic quidem conuentus Collegialis omnium optimum remedium in magnis Germaniæ tempestatibus, litibus ac tumultibus reputatur. (ex Parthen.* *Discurs. 5. ad A. B. §. 20.* *§. 21.*

then. Litig.) Huius enim solius medio & remedio S. R. Imperij possessio aduersus Pontificis R. molitiones & alias einsmodi lites & malitias publicas semper fuit conseruata & adhuc conseruatur.

XLIII. Vera, & in hunc diem, luculentis testata exemplis loquitur. Nec abnuere possunt illi, qui augustum Electorale Collegium sciunt esse cardinem, quo mouetur Orbis Imperii; siue, hoc esse fatale & sacrosanctum pignus, quod Caput, & membra reliqua, intermediâ necessitudine & harmoniâ consociat, adtemperat, adstringit; & vndique continet. Vnde non desunt, qui putant, nouissimis atrocissimisque bellis contextum Imperii in partes & dissipationem discessurum fuisse, nisi huius Collegii copulâ in vnitatem obduratum esset.

XLIV. Quamquam autem vsus corrector legum, non pauca immutauerit in legislatione Aureæ Bullæ, de his conuentibus Electorum Collegialibus, manet tamen Ius ipsum Collegio competens, & Capitulationibus quoque Cæsareis constanter insertum confirmatumque est. *Capitul. Car. V. art. 5.* In *Capitulatione Matthiæ Imp. art. IV.* vt & in sequentium Impp. Capitulationibus, etiam confœderatio Electorum (Churfürstl. Gemeine / vnd sonderbare Rheinische Verein) & congressus colloquiaque denuo confirmantur. In nouissima *Leopoldinâ Capitulatione*, Augustissimus Imperator, etiam ceteris Imperii & Circulorum Statibus, idem Jus Congressuum confirmat, *art. VI.*

XLV. Ceterum, quod *Arumæus* ante dixit, Aureâ Bullâ constitui Electoribus ius habendorum congressuum, *inscio Cæsare*: id repugnare verbis A. Bullæ, monet *Limnæus* *ad ar-*

ad artic. V. Capitul. Car. V. Ibi enim Cæſaris arbitrium & præſentia, Electoribus ſociatur. Confudiſſe igitur videtur Arumæus, vſum & conſuetudinem inſecutorum temporum cum legis ipſius literâ. Ex vſu enim, & gloſſis authenticis, quæ ex Capitulationibus ſumi poſſunt, conſtat: Principibus Electoribus licere de Republicâ conuenire, absque venia ad hoc ſpecialiter impetratâ. Sed an commodè dicatur, *inſcio Cæſare*; quæri poteſt. Republicâ enim pacatâ, non ita ſciungitur *pars corporis Imperatorij*, ab Imperatore, vt clam, aut inſcio hoc, illa, agere velit. Sed nec detrectant Electores, admittere Cæſareum Legatum, ſi velit talibus congreſſibus intereſſe. vt ita propius ad A. B. redeatur. Si quis moderatiora amat, de vocabulo *inſcij* putabit quæri: quo ſi vtaris, pro *non de nouo conſulti aut rogati*, non erit magna diſſenſio.

XLVI. Aliud *Arumæi*, ſiue *Paurmeiſteri*, verbum examinari poteſt; quando pronuntiat: *Conuentum Regimenti Imp. in locum congregationis huius Electoralis ſuffectum*, dici poſſe. Si quis diceret, in locum Comitiorum ſæpius habendorum Regimentum Imperii ſucceſſiſſe, facilius accipi & tolerari poſſet. Sed Electorali conuentui, nunquam abrogato, nunquam intermiſſo, & tum maximè florenti, ſubrogatum eſſe Regimentum, non ſine periculo dicitur. Cumque hîc coniecturis vix locus ſit, hiſtorica documenta merito deſiderantur: ſi quis poſſit promere. *Diſſ. V. ad A.B.§.21.*

XLVII. Inter pericula, quæ Principum colloquiis nonnunquam intercedunt: id eſt permoleſtum, ſi quis honoris ſui iacturam incurrere videtur; dum alieno nomine paciſcitur, nihil dubitans de voluntate ſemel declaratâ; & poſtea tamen verba ſua retractari & infringi experitur. Accidit

dit hoc, Philippo Austriaco Hispaniæ Principi, anno 1503. Fecerat is Pacem cum Ludouico Galliæ Rege Lugduni, nomine Soceri sui Hisp. R. Ferdinandi. Quæ vbi conuenisset, ab vtroque mittuntur nuntii in regnum Neapolitanum, belli eo tempore sedem; vt ab armis discederetur. Parere cupiunt Galli; abnuunt Hispani nouo supplemento confirmati. Ægre fert Ludouicus R. & Philippo, non immerito exprobrat. Hic ad Socerum querulas mittit literas; seque non excessurum Galliâ, nisi Ludouico R. satisfactum esset, cordate profitetur.

XLVII. Causatur Ferdinandus, nouis Legatis missis, Philippum limites mandati per Abbatem Figieræ perscripti excessisse. Philippus respondet, Abbatis scripturam, nec à Rege nec à Regina signatam, tanti sibi esse non potuisse, quanti erat formula Regum manu sigilloq; munita: quam Regi Ludouico ostendisset, & secundum eam negotium confecisset: neque parum ad contumeliam suam pertinere, quod nunc Reges obtentu alterius mandati submissi conuenta detrectarent. Vidit Rex & hospes magnanimus, nullam in Philippo hærere culpam; ipsiusq; fide laudata, Legatos denuo submissos, audire nolens, regno intra tertium diem excedere iussit. Historiam vberius narratam exhibet *Pontus Heuterus rer. Austriac. lib. 6. cap. 5.*

XLIX. In fine huius annotationis, attexi potest aliquid, *de Comitiis, & congressibus Equitum Aurei Velleris.* Ordinem ipsum, supra omnem inuidiam & calumniam positum, quod non desunt, qui prauis suspicionibus vellicare audent, inter dedecora sæculi, numerandum est. Solebant illa Comitia, siue Capitula, ab initio singulis annis, deinde tertio quoque anno, postremo ad nutum Principis, siue supremi

premi Capitis, celebrari. In quibus poſt rem diuinam magno apparatu peragi ſolitam, defunctorum Equitum memoria elogio honorabatur; noui Equites eligebantur; Cenſura ſiue Probatio inſtituebatur, qua extra reprehenſionem conſtituti, laudem; alii, reprehenſionem reportabant. Magna ſpecies in conſeſſu illuſtriſſimorum hominum, Regum, Principum, aliiſque præcipuis decoribus præfulgentium; armis & inſignibus ſua ſerie enitentibus; miniſtris honoratiſſimis inſeruientibus; Cancellario, Theſaurario, Graphiario, Feciale. Quoties celebrati ſint tam venerabiles congreſſus, deſcripſit *Julius Chifletius, Ordinis Cancellarius, in Breuiario Hiſtorico Ord. Aur. Vell. Cap. 6. & 7.* Inſeruit & hiſtoriæ ſuæ *Pontus Heuterus* comitia ann. 1501. Buxellæ in Brabantia à Philippo Archiduce celebrata; *rer. Auſtriac. lib. 6. cap.* 1. & *Zenocarus in Carolo V. lib.* 4. *ſub fin.* comitia, quæ Philippus II. Rex Hiſp. & ſupremum Ordinis caput habuit; cum indice Equitum eius temporis.

L. Præterquam autem, quod ad altiores virtutis gradus potentius inuitantur Nobilitatis animi, ſi maximos Principes, talibus ſpeciminibus & examinibus ſummarum laudum operam dare vident; pulcra hæc occaſio fuit, amicitias publicè vtiles ſtabiliendi, conſilia in commune proficua conferendi, controverſias componendi, miſeris auxilia & ſolatia ſuggerendi. Quin etiam ad decus & ornamentum ſingulare Familiæ Burgundicæ & Auſtriacæ, penes quam origo & principatus tam ſalutaris inſtituti hactenus ſtetit, redire debeat illa gloria, nemo ſanus vel dubitare, vel inuidere queat: quando nec Regibus aliis, petita ex certis Ordinibus Equeſtribus gratia, vitio verti poteſt. Conuentus olim ſæpius agitari, temporum Principumque conditio permiſit. Rariores poſtea fuere: non negligentia, aut ſatietate; ſed quod

quod Ratio Reipublicæ & Principum, in his & aliis, etiam Germanicis conuentibus, multa mutare solet. Sic Conuentus Principum Electorum Carolus IV. Imperator debere annuos esse iudicauit: qui nouissimis temporibus, raro indicuntur. Sed hæc hactenus.

Astrologi è cælo seruant, quæ sidera, quando
Coniunctis coëant radijs, orbiq; secunda
Aut aduersa minentur. at ista scientia raro
Demonstrat sciri, quæ certa probataq; iactat.
At quotiens in colloquium clarißima mundi
Lumina conueniunt, Reges, Proceresq; gerendis
Certa ea præclaris occasio rebus habetur:
Et noua sollicitus consurgunt omina terris.
Huc prudens oculus penetrat, discitq; futura,
Præsentesq; capit per cuncta negotia fructus.
Excitet hoc in te studium prudentiæ amorem,
Ingenijq; decus stimulis instiget acutis:
Ne Patriæ spes, ne fallantur vota Parentum.

Dn. Respondenti
bene precatur
Io. Henr. Bœclerus.